

DUBTES DE LLENGUA

Morfosintaxi

CNL ERAMPRUNYÀ

SERVEI LOCAL DE CATALÀ DE SANT BOI DE
LLOBREGAT

Índex de continguts

Potser/pot ser	3
Gens/res	3
Tant/tan.....	3
Quant/quan.....	3
Tanmateix no és també.....	3
Ser i estar (I)	4
Ser i estar (II)	4
El lo incorrecte	4
L'article en els noms de lloc (topònims).....	5
L'imperatiu	5
L'expressió de l'obligació	5
Masculins i femenins (I)	6
Masculins i femenins (II)	6
Masculins i femenins (III)	6
Significat d'alguns adverbis de manera.....	7
Singular i plural en paraules com ara: crisi, tesi, anàlisi.....	7
Al matí, a la tarda, al vespre.....	7
Quantitatius invariables	7
Fix, text, reflex.....	8
La telefonem o li telefonem?	8
Preposicions i locucions preposicionals incorrectes	8
Conjuncions i/o	9
Que hi ha.../Que hi és...?.....	9
Bé/Ben.....	9
Corrents/corrent	9
Les professions	10
Vari, vària, varis, vàries	10
Igual no expressa probabilitat.....	10

Potser/pot ser

No hem de confondre **potser** i **pot ser** perquè són coses ben diferents.

Potser és un adverbí que marca la possibilitat o la probabilitat d'allò que es diu: Potser vindré demà.

La forma **pot ser** és una combinació dels verbs poder i ser: Pot ser que demà vingui.

Fonèticament són també molt diferents.

Gens/res

No hem de confondre **gens** i **res**. **Gens** és un quantitatiu que expressa la quantitat o la intensitat mínima i **res** equival a cap cosa.

Així doncs, podem dir:

La verdura no m'agrada gens

De tot el que hi ha aquí avui per dinar no m'agrada res (és a dir, cap cosa de les que hi ha)

Tant/tan

No és el mateix la frase: *No cridis tant* que no *Parlis tan fort*. En el primer cas, tant acaba amb te i en el segon, no acaba amb te.

Tant amb te final equival al *tanto* castellà i es fa servir davant de noms o verbs. **Tan** sense te és el *tan* castellà i va davant d'adjectius o d'adverbis.

Quant/quan

Tot i que es pronuncien de la mateixa, quant (acabat en t) i quan (sense t final) no volen dir el mateix. Acabat en **t** indica quantitat, per exemple, *quant val?* I, sense **t**, es refereix a temps: *quan vindrà?*

Tanmateix no és també

Tanmateix indica que una cosa té lloc malgrat allò que semblava oposar-s'hi. És la forma catalana del *sin embargo* del castellà. Per exemple: No hi eren tots els implicats; tanmateix, la reunió va ser molt interessant.

També, en canvi, vol dir així mateix, igualment, de la mateixa manera, etc. Vegem-ne un exemple: Hi havia tots els implicats i també els advocat

Ser i estar (I)

L'ús dels verbs ser i estar és un dels punts més conflictius del català.

Intentarem aclarir-ho una miqueta tot seguit:

En expressions que indiquen **característiques** de subjectes animats o inanimats fem servir SER quan es tracta d'una qualitat o un estat permanent. Per exemple: La Maria és una persona molt afable.

I fem servir ESTAR quan es tracta d'una qualitat transitòria i passatgera. Per exemple: La Maria, últimament, està molt nerviosa perquè té molta feina.

Ser i estar (II)

L'ús dels verbs ser i estar és un dels punts més conflictius del català.

Intentarem aclarir-ho una miqueta tot seguit:

En expressions que indiquen **situació** fem servir SER quan indiquem una localització concreta, sense especificar-ne la durada, com per exemple: Els meus pares són a casa.

Quan especifiquem la durada fem servir ESTAR: Estaran a casa tota la tarda.

També utilitzem el verb ESTAR-SE quan volem expressar la idea de residir, treballar en algun lloc durant un temps determinat: La Marta és professora però ara mateix s'està a la botiga dels pares treballant de dependenta.

El lo incorrecte

En català són incorrectes frases del tipus Et donaré lo que vulguis o Lo més interessant encara ha d'arribar. En aquest cas, hauríem de dir: Et donaré el que vulguis o El més interessant encara ha d'arribar.

Vegem-ne altres casos:

En lloc de dir *A lo loco* hem de dir a la babalà o a la lleugera.

En lloc de dir *A lo gran* hem de dir sense estar-se de res, amb tota mena de luxes

En lloc de dir *Dóna lo mateix* hem de dir Tant és o tant se val.

L'article en els noms de lloc (topònims)

Hi ha molts noms de lloc que porten article; per exemple, a la nostra comarca: l'Hospitalet, el Prat, etc.

Els noms de totes les comarques catalanes (excepte Osona) porten article; per exemple, el Baix Llobregat, el Maresme o la Selva.

També hi ha algun topònim que porta l'article salat (s'Agaró, Sant Just Desvern, Sant Joan Despí). L'article salat és una reminiscència medieval que encara és viva a les Illes Balears.

En català, alguns noms de països porten també article (el Brasil, la Xina, els Estats Units d'Amèrica o el Senegal).

L'imperatiu

En català, per expressar una ordre, donar instruccions o fer una recomanació cal fer servir el mode imperatiu del verb (No fumeu) i no pas el mode infinitiu (No fumar). A més, quan ens adrecem a destinataris desconeguts en contextos formals o públics, se sol utilitzar la segona persona del plural de l'imperatiu, és a dir, el tractament de vós (no pas de vostè). Vegem-ne alguns exemples, que solen aparèixer en rètols, avisos, anotacions, manuals d'instruccions, receptaris de cuina, etc.:

No passeu per la via
Deixeu sortir abans d'entrar
Truqueu al número...
Afegeu sal i pebre a la carn
Vegeu la pàgina 18
No trepitgeu la gespa
No distragueu el conductor

L'expressió de l'obligació

En català, per expressar ordre o obligació tenim diverses possibilitats:

- haver de més infinitiu: Has d'estudiar
- caldre més infinitiu: Cal treballar de valent
- verbs en imperatiu: Tanca la porta, sisplau

Hem d'evitar, per tant, el castellanisme *tenir que*. És del tot incorrecte, per tant, dir: Tinc que anar a comprar.

Masculins i femenins (I)

Si ens fixem en la forma femenina dels oficis i de les professions, veurem que hi ha moltes maneres de fer el femení a partir del masculí:

-Podem afegir una **a** al masculí. Per exemple, pastissera, presidenta, ministra

-Podem també canviar l'acabament **leg** d'alguns masculins per la forma **loga**: biòloga, psicòloga

-D'altres, duen les terminacions **essa**: metgessa, alcaldessa, jutgessa

Ja veieu que el ventall de possibilitats és molt gran.

Masculins i femenins (II)

Normalment, per fer el femení d'una paraula és suficient afegir-hi una A a la forma masculina, com per exemple: nen-nena, forner-fornera.

Cal tenir en compte, però, tota una sèrie de casos especials:

1. Els acabats en vocal tònica o forta afegeixen una N: capità-capitana, lleó-lleona, padrí-padrina.
2. Els masculins acabats en **-leg** (biòleg, traumatòleg) fan el femení en **-loga**: biòloga, traumatòloga.
3. Per acabar avui, esmentarem que alguns càrrecs, títols nobiliaris, professions, etc. fan el femení en **-essa** (amb dues esses): baró-baronessa, metge-metgessa.

Masculins i femenins (III)

Hi ha una colla de noms que sempre són masculins i que sovint es diuen malament perquè en castellà són femenins.

Exemples: els afores, els avantatges, el costum, el deute, el dubte, el front, el compte, el corrent, el senyal, els llegums, el lleixiu

N'hi ha, en canvi, de femenins que sovint es diuen malament perquè en castellà són masculins.

Exemples: una allau, una anàlisi, una olor, les postres, la resta, la síndrome (i la sida), la suor, la xocolata, la calor, la dent

També hi ha paraules que poden ser masculines o femenines però que tenen un significat diferent en cada cas.

Exemples: els **llums** (aparells) que fan **molta llum**, les **fulles** (d'arbre, de ganivet) i els **fulls** (de paper)

Significat d'alguns adverbis de manera

A continuació explicarem el significat d'algunes expressions com ara:

- **a dojo**, que vol dir en gran quantitat.
 - **a collibè**, que significa portar algú al damunt de les espatlles.
 - **a contracor**, expressió que diem quan fem alguna cosa a disgust.
 - **a la babalà**, que vol dir inconscientment.
- En altres espais, continuarem explicant el significat d'expressions com aquestes.

Singular i plural en paraules com ara: crisi, tesi, anàlisi

El singular de noms com crisi, tesi, anàlisi, parèntesi i dosi acaba sempre amb –i i no amb –is com en castellà. El plural d'aquestes paraules es forma afegint-hi una essa. Així doncs, les formes en plural són: les crisis, les tesis, les anàlisis, els parèntesis, les dosis.

Cal que recordem també que la paraula anàlisi és femenina. Un exemple: Avui m'han fet una anàlisi de sang.

Al matí, a la tarda, al vespre

Davant les parts del dia hi va la preposició a: al matí, a la tarda, al vespre, a la nit, a la matinada.

És per influència del castellà que molta gent diu pel matí. Aquesta expressió és, però, totalment incorrecta.

Quantitius invariables

Les paraules **massa**, **força** i **prou** no tenen plural. Així doncs, hem de dir:

A la prestatgeria hi ha massa llibres

Tinc força coses per fer

No tinc prou papers

Cal tenir en compte també que **bastant** i **bastants** no tenen femení.

Vegem-ne un exemple:

Va comprar bastants pomes

Fix, text, reflex

Sovint diem fixe, texte, reflexe, annexe o complexe però aquestes formes són del tot incorrectes perquè hem de tenir en compte el següent:

-els noms, en singular, no porten cap e. Així doncs direm **reflex** o **text**. I en plural, **reflexos, textos**.

-els adjectius han de concordar en gènere i nombre amb el nom que acompanyen. Tenim doncs les quatre formes següents:

Fix (masculí singular)

Fixa (femení singular)

Fixos (masculí plural)

Fixes (femení plural)

La telefonem o li telefonem?

Els verbs **telefonar, trucar i contestar** necessiten la preposició **A** davant de la persona que rep la trucada, la telefonada o la resposta. Per exemple: *truca a la Maria*. Per tant, si substituïm *a la Maria* per un pronom feble hem de fer servir **LI** i no pas **LA**. Hem de dir, doncs, *truca a la Maria* o *truca-li*.

Preposicions i locucions preposicionals incorrectes

Hi ha algunes preposicions i locucions preposicionals que, de vegades, fem servir malament.

No són correctes, doncs:

-En vès d'arròs farem servir pasta.

-No podran venir degut al mal temps.

-El debat s'ha generat arrel dels esdeveniments del mes passat.

I el que hem de dir és:

En comptes o en lloc d'arròs farem servir pasta.

No podran venir a causa del mal temps

El debat s'ha generat arran dels esdeveniments del mes passat.

Conjuncions i/o

En català, la conjunció **i llatina** no es canvia mai per **e**, ni tan sols davant d'una paraula que comenci per **i**. Així doncs, hauríem de dir i escriure, per exemple:

Subministraments tècnics i industrials i no pas subministraments tècnics e industrials.

Amb la **conjunció o** passa el mateix: no canvia mai de forma encara que la paraula següent comenci per **o**.

Que hi ha.../Que hi és...?

Quan demanem per algú, cal fer servir el verb 'ser-hi' o 'haver-hi'. Emprar el verb estar en aquest sentit és incorrecte. Així doncs, hem de dir:

Que hi ha l'Andreu?

Que hi és l'Andreu?

És del tot incorrecte l'expressió *Que està l'Andreu?

Bé/Ben

Bé es converteix en ben quan va davant d'un adjectiu, d'un participi o d'un altre adverb, com per exemple: aquesta sopa està ben calenta.

Quan bé modifica un verb, el contrari és malament: Ho han fet bé/Ho han fet malament

Quan ben modifica un participi, el contrari és mal: Està ben fet/Està mal fet.

Corrents/corrent

Corrents és un adverb que significa molt de pressa. Cal diferenciar-lo de corrent, que és el gerundi del verb córrer. Ho veurem més clar amb els exemples següents: Dibuixa-ho corrents, que ja hauries d'haver acabat. Vés-hi corrent, que caminant trigaràs més.

Les professions

La majoria de noms de professions són derivats d'altres noms. Així, tenim fuster o forner, derivats de fusta i de forn, respectivament. Molts tenen dues formes, una per al masculí i una altra per al femení (doctor, doctora/pastisser, pastissera, etc.).

Hi ha un gran nombre de professions, però, que acaben en –aire, -ista o –ant i que tenen una única forma. Així, tenim: el o la escombriaire, el o la dentista i el o la cantant.

Per acabar, direm que tot i que molts noms que fan el masculí en –ent tenen una forma femenina en –enta (president, presidenta/aprenent, aprenenta), no tots són variables. Així, hem de dir el o la gerent, el o la representant, el o la governant.

Vari, vària, varis, vàries

Vari és un adjectiu qualificatiu que equival a variat i només es pot utilitzar darrere del nom. No s'utilitza gaire en registre estàndard perquè és un pèl culte.

El que hem de tenir en compte és no utilitzar vari o vària en el sentit de diversos, uns quants, alguns, etc.

Ho veurem més clar amb l'exemple següent:

En lloc de dir “la foto surt a vàries revistes” hem de dir “la foto surt a diverses revistes”.

Igual no expressa probabilitat

La paraula igual pot ser un adjectiu, que només té una única forma per al masculí que per al femení. És incorrecte, per tant, dir: *tenim dues bruses ben iguals. Hem de dir, doncs: tenim dues bruses ben iguals.

També pot ser un adverbi i en aquest cas és invariable: Totes dues riuen igual.

Respecte d'aquest mot, hem d'evitar una incorrecció força estesa: utilitzar igual en lloc de potser. La frase: *Igual venim demà no és correcta. Hem de dir: Potser venim demà.